

mái foglalkoztatják, végül bemutatja a művészi és ügyességfejlesztő tárgyak szerepét a Családi iskolában.

A Családi iskola eszmei elgondolásának legérdekesebb és legsajátosabb gondolatömbje az Emberré nevelés c. IV. fejezetben van összefoglalva. Kifejti az emberré nevelés feladatának nagyságát és felelősségét, az etikus cselekvéssorozatokra épített morált, az eszközöket, melyekkel az erkölcsi tényeknek nyomatékok adhatunk, ismerteti az érzelmi rugókat s a lélekközösséget az iskolában. Magát az emberré nevelés gyakorlatát két főfejezetben tárgyalja. Egyik bemutatja az egyén munkáját a közösségben a közösségért. Helye az iskolában alakított és fennálló „Szeretet-Egyesület“. A másik fejezet az egyéniség kibontakozását, annak elveit, hangulatnak és alkalomnak az alkotó gyermekre való hatását s az egyéniség kibontakoztatásának eszközeit ismerteti: a reggeli megnyitót, az osztálynaplót, az ünnepeket és ünnepélyeket és a színjátszást. Mily gazdag program tárul föl előttünk e részben is!

Befejezésül szerzőnk már röviden említett meggyőződését fejt ki részletesen arra nézve, hogy miképpen érvényesülhet a Családi iskola munkaterve a tömegiskolában. Véleménye az, hogy a Családi iskola rendszere bizonyos szempontból könnyebben vihető keresztül a proletáriskolákban, mint a polgári osztály gyermekeinél. Vizsgálja a Családi iskola munkáját az állami tanterv tükrében s azt a kérdést, hogy átvihetők-e eljárásai a tömegiskolákba, lehet-e az órarendhez ragaszkodva hasonló szellemben dolgozni? Elmélkedik a kísérleti munka szükségességéről és ellenőrzéséről s az eszményi tömegnevelés megoldásának kulcsát az igazgatónak, mint „igazi új nevelő“-nek helyes megválasztásában látja. Az „új igazgató“ ideáltípusa lebeg előtte. Az „új igazgató“, aki benne él az iskolaközösségben, hospitál, mintatanítókat ad (esetleg heteken át, ha kell), állandó munkát vállal, beugrik ott, ahol szükség van rá, mindig kéznél van, szívvel-lélekkel, munkaerővel, fáradságot nem ismerő példaadással, amint az minden új iskolában máris történik is kerek e világon. Az ő lénye és jellege az új iskola szellemi gócpontja. Az ő egyénisége szabja meg az iskola sajátos egyéni színezetét, melynek a mai iskolák szürke egyhangúságát fel kell váltania.

Így épül föl újra meg újra e könyv olvasójában — s ezt mentől többet kívánunk neki — a Családi iskola szép alkotása, eszmei képe. Jelentőségét épen abban a nemesen idealisztikus törekvésében látjuk, hogy amit Nemesné Müller Márta maga helyesnek fölismert, amit kísérletei során leginkább célravezetőnek gondolt, annak ismertetésével tanítótársainak óhajt szolgálatot tenni, segíteni akarja őket abban, hogy az iskolai élet mind bensőbbé, a gyermekek eltöltött évei az iskolában mind kedvesebbé, simábbá, értékesebbé, eredményesebbé váljanak. Ez az altruisztikus gyakorlati jellege a könyvnek legszebb erénye és legnagyobb dicsérete is.

Gyulai Ágost.

Sebes Gyula, A korszerű oktatás. Budapest. Stephaneum nyomda rt. 1937. 171 lap. Ára 3 pengő.

Szembeszökő jelenség napjainkban a nevelés egészének rohamos, szinte teljes átalakulása. A túlzó értelmi nevelés válsága után, az erkölcsi nevelés másik végletébe sodródva, észre vesszük, hogy a jellemnevelés *helyes* irányba terelése mennyire szükséges, belátjuk, hogy a *megfelelő* értelmi nevelés sem hanyagolható el, a *tárgy* és a *tárgyszerűség* tiszteletben tartásra szorul, hogy a *magyarabb magyar és az emberibb ember* harmónikus és korszerű kialakításához az *erkölcsös értelem* nevelése elengedhetetlen.

Sebes Gyula gimnáziumi igazgató jelen könyvével épen ezen szempontok érvényesítése és megvalósítása érdekében száll sikra. Nem annyira a tanítástan szűkebb kérdéseivel foglalkozik, mint inkább az oktatástan *tágabb*, általánosabb kérdésösszefüggéseit és *rendszer-vázlatát* nyújtja. Elsősorban a *középiskolai* oktatás *alapelveit* igyekszik megvilágítani és pedig a *beyált, a tekintélyre szert tett, történeti logikai* alapon áll, de számot vet a *fejlődő lélektan* és a *haladó pedagógia igazolást nyert, ki-próbált, használhatónak, értékesnek* bizonyult útmutatásaival is. Ragaszkodik minden régi jóhoz és nem hódol meg a gyermeki szeszély előtt, nem hátrál meg a növendék ellentállása miatt. Tudatában van annak, hogy a lelki élet *szerves, megbonthatatlan* egész. Ezért nem viszi túlzásba és helytelen irányba az értelmi nevelést. Törekszik a lelki élet *minden* területének kielégítésére és szolgálatára: ezzel a tanulmányt megkönnyíteni, vonzóvá tenni, az eredményt fokozni, a szellemi erők tudatos, teljes akaraterős, szívós kifejtését biztosítani és elérni. Tekintettel van az *anyag* elsajátításának fontosságára, e mellett képessé tesz élénk *cselekvő*, alkotó munkára is. Elméleti fejtegetéseit a *minimumra* korlátozta, hogy a *gyakorlat* számára adhasson menél *több* és *jobb* állásfogalást és irányítást. Ezzel a megbolygatott, irányvesztett, válságba jutott oktatásnak *tisztázását* és *megnyugtató módját* alakítja ki.

Röviden tárgyalja az oktatás *történetét*. Főleg a *mult tanulságait* állítja össze. A jelen állapotára nem tér ki.

Tömören összefoglalja az ifjú lelki *fejlődésére és életére* vonatkozó tudnivalókat, kiemelve az oktatás *gyakorlatonai* legfontosabb mozzanatokat.

Könyvének két *részletesebben* kidolgozott fejezete az oktatás *lelki* tényezőiről és a *módszeres* tevékenységről szól. Az első az érdeklődés, a figyelem, az ismeretszerző élmény, a rendszerező értelem, a megőrző emlékezet *lélektani* fejtegetését nyújtja, a második a módszerről, a tanárról, a számonkérésről, a tanítás alakjairól, a magyarázatról, az ismétlésről, az írásbeliekről, a tankönyvről szól, tehát a *voltaképpen* *oktatástant* tárgyalja. A feldolgozott anyag elismerésreméltó *képzettség-ről*, finom *megértésről*, nevelői *bölcséségről* tanúskodik. Különösen ki kell emelni *gyakorlati* pedagógiai *érzék* és *tehetségét*, mely a lélektani alapok oktatási *kapcsolatainak* és felépítésének *ihletes* és *szerencses* kezű, szellemű megoldásánál kap meg bennünket. Ugyancsak elismeréssel hajlunk meg alapos *francia* lélektani *olvasottsága* és forrásainak *tanulságos* felhasználása előtt.

Nehézebb a helyzete a tényleges oktatási rész feldolgozásánál. Éppen azért *nem* is *ad* teljes, rendszeres oktatástant. Egyes fontosabbnak minősített kérdéseket *ragau* ki, de azokat sem tárgyalja egyenlő mértékben. Egyes kérdések kidolgozása *vázlatos*, másoké viszont *kerék* egészet alkot. Szembetűnő, hogy *logikai* alapon áll, a *történeti* iskola híve, mindig *elsőrangú mesterekre* támaszkodik. E tekintetben azonban *nem* *megy túlzásba*. A *rejmopedagógia* és a *pedagógiai lélektan* követelményeit is figyelembeveszi. Elméleti fejtegetései általában sikerültek, helytállóak, kifogástalanok, magas színvonalon mozognak. Egyes részletek különösen megragadnak, sőt *ki-vetetes* *értékkel* bírnak. *Legbecesebbnek* tartjuk a *tanarrol* szóló fejezetet (111—123 lap), amelyet érdemes volna külön lenyomatni és *minden* tanárnak odaajándékozni, mert ami abban foglaltatik, gyakorlati szempontból a *legtökeletesebb* kifejezése a korszerű oktatási követelménynek és módszernek.

Az egész könyv alaposan képzett, tapasztalt, kiforrott, született gyakorlati pedagógus tanulságos és *éltetetes* műve, amely *targyilagossága* mellett világos, meleg, *megkapó* stílusával alkalmas arra, hogy a gyakorlat embereit lelkiismeretvizsgálásra, a fejtegetések és szükségyszerűségek átgondolására, tökéletesebb eljárás kialakítására ihlesse!

Dr. Bittenbinder Miklós.